

«Το ευμετάβλητο των ανθρωπίνων πραγμάτων και η θεραπευτική διαχείριση μιας κρίσης. Λόγος του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου προς τον Ευτρόπιο»

Το ευμετάβλητο των πραγμάτων

1. Πάντοτε βέβαια, ιδιαίτερα όμως τώρα είναι ευκαιρία να πούμε, «ματαιότης ματαιοτήτων, τα πάντα ματαιότης».

Πού είναι τώρα η λαμπρή στολή της υπατείας; πού οι φωτεινές λαμπάδες; πού οι θόρυβοι, και οι χοροί, και οι διασκεδάσεις, και τα πανηγύρια; Πού είναι τα στεφάνια και τα παραπετάσματα; Πού είναι ο θόρυβος της πόλης και οι επευφημίες στα ιπποδρόμια και οι κολακείες των θεατών;

Όλα αυτά έφυγαν· φύσηξε ξαφνικά άνεμος και έριξε κάτω τα φύλλα και μας έδειξε το δένδρο γυμνό και να κλονίζεται πια από τη ρίζα του. Γιατί τέτοια ήταν η ορμή του ανέμου, ώστε να απειλεί να ξεριζώσει σύρριζα το δένδρο και να τραντάξει και αυτά τα νεύρα του.

Πού είναι τώρα οι ψεύτικοι φίλοι; πού είναι τα συμπόσια και τα δείπνα; πού είναι το πλήθος των παρασίτων, και το ανόθευτο κρασί που χυνόταν όλη την ημέρα, και οι ποικίλες τέχνες των μαγείρων και οι υπηρέτες της εξουσίας που έκαναν και έλεγαν όλα για να είναι ευχάριστοι;

Νύχτα ήταν όλα εκείνα και όνειρο, και όταν ήρθε η ημέρα εξαφανίσθηκαν. Άνθη ήταν ανοιξιάτικα, και όταν πέρασε η άνοιξη όλα μαράθηκαν. Σκιά ήταν και έφυγε γρήγορα, καπνός ήταν και διαλύθηκε, αερόφουσκες ήταν και έσκασαν, αράχνη ήταν και έσπασε.

*

Η ματαιότητα των πραγμάτων

Γι' αυτό αυτά τα πνευματικά λόγια επαναλαμβάνουμε συνέχεια λέγοντας, «ματαιότης ματαιοτήτων, τα πάντα ματαιότης»*. Πρέπει δηλαδή αυτά τα λόγια να είναι γραμμένα συνέχεια και στους τοίχους και στα ρούχα και στην αγορά και στο σπίτι και στους δρόμους και στις πόρτες και στις εισόδους και κυρίως στη συνείδηση του καθενός και πάντοτε να τα μελετούμε. Επειδή η απάτη των πραγμάτων, και τα προσωπεία και η υποκρισία, θεωρούνται από τους πολλούς πως είναι η αλήθεια, αυτό το ρητό κάθε ημέρα, και στο δείπνο, και στο γεύμα, και στις συνάξεις έπρεπε ο καθένας να το λέγει στον πλησίον του και απ' αυτόν ν' ακούει, «ματαιότης ματαιοτήτων, τα πάντα ματαιότης».

Η αδυναμία και απιστία του πλούτου

Δεν σου έλεγα συνέχεια ότι ο πλούτος είναι δραπέτης; Εσύ όμως δε μας ανεχόσουν. Δεν έλεγα ότι είναι αχάριστος υπηρέτης; Εσύ όμως δεν ήθελες να πεισθείς. Να, από τα πράγματα δείχθηκε έμπρακτα πως δεν είναι μόνο δραπέτης,

ούτε μόνον αχάριστος, αλλά και ανθρωποκτόνος, γιατί αυτός σε έκαμε τώρα να τρέμεις και να φοβάσαι.

Η φιλική-θεραπευτική επιτίμηση και η υποκριτική κολακεία

Δεν σου έλεγα, όταν συνέχισα με επιτιμούσες που έλεγα την αλήθεια, ότι εγώ σ'αγαπώ περισσότερο από τους κόλακες; Οτι εγώ που σε ελέγχω, φροντίζω για σένα πιο πολύ απ' αυτούς που σου κάνουν τα χατίρια; Δεν πρόσθετα στα λόγια αυτά ότι είναι περισσότερο ευπρόσδεκτα τα τραύματα των φίλων παρά τα αυθόρμητα φιλήματα των εχθρών; Αν ανεχόσουν τα τραύματά μας δε θα σου προκαλούσαν αυτόν το θάνατο τα φιλήματα τους, γιατί τα δικά μας τραύματα φέρνουν υγεία, ενώ τα δικά τους φιλήματα ετοίμασαν ασθένεια αθεράπευτη.

Πού είναι λοιπόν οι οινοχόοι; και που εκείνοι που βάδιζαν υπερήφανα στην αγορά και σε όλους έλεγαν άπειρους επαίνους για σένα; Εξαφανίσθηκαν, αρνήθηκαν τη φιλία, από τη δική σου αγωνία αποκτούν αυτοί ασφάλεια για τον εαυτό τους.

Εμείς όμως δεν συμπεριφερόμασταν έτσι, αλλά και όταν δυσανασχετούσες δεν απομακρυνόμασταν από σένα, και τώρα που έπεσες σε περιποιούμαστε και σε φροντίζουμε.

Η Εκκλησία δεν βλέπει εχθρούς

Και η Εκκλησία που πολεμήθηκε από σένα άπλωσε τους κόλπους της και σε δέχθηκε, ενώ τα θέατρα που φρόντισες, για τα οποία πολλές φορές αγανακτούσες εναντίον μας, σε πρόδωσαν κι σε κατέστρεψαν. Αλλά όμως δεν σταματήσαμε να σου λέμε πάντοτε, «γιατί τα κάνεις αυτά; Στρέφεις με μανία εναντίον της Εκκλησίας και φέρνεις τον εαυτό σου στο γκρεμό», και τα περιφρονούσες όλα. Και οι ιπποδρομίες, αφού ξόδεψαν όλο τον πλούτο σου, ακόνισαν το ξίφος, η Εκκλησία όμως που απόλαυσε την ανόητη οργή σου, τρέχει παντού, θέλοντας να σε σώσει από τα δίχτυα του θανάτου.

Νουθεσία, όχι τιμωρία

Και τα λέγω αυτά τώρα, όχι για να επιτιμήσω αυτόν που έπεσε, αλλά γιατί θέλω να κάνω ασφαλέστερους εκείνους που είναι όρθιοι· όχι για να ξύσω τις πληγές του πληγωμένου, αλλά για να διατηρήσω σε υγεία ασφαλή εκείνους που δεν πληγώθηκαν ακόμη· όχι για να καταποντίσω αυτόν που βρίσκεται σε τρικυμία, αλλά για να διδάξω εκείνους που πλέουν με ούριο άνεμο να μην καταποντισθούν.

Το ευμετάβλητο των πραγμάτων διδάσκαλος σύνεσης και σοφίας

Και πως μπορεί να γίνει αυτό; Αν έχουμε στο νου μας τις μεταβολές των ανθρωπίνων πραγμάτων. Γιατί και αυτός, αν φοβόταν την μεταβολή, δε θα πάθαινε μεταβολή. Επειδή όμως αυτός ούτε μόνος του ούτε από άλλους γινόταν καλύτερος, εσείς τουλάχιστο που υπερηφανεύεστε για τον πλούτο σας κερδίστε από τη συμφορά του, γιατί τίποτε δεν είναι ασθενέστερο από τα ανθρώπινα πράγματα. Γι'αυτό, όπως κι αν ονομάσει κανείς την ασήμαντη αξία τους, θα πει λιγότερο από την αλήθεια, είτε καπνό, είτε χορτάρι, είτε όνειρο, είτε άνθη

ανοιξιάτικα, είτε ο,τιδήποτε τα ονομάσει. Τόσο πολύ πρόσκαιρα είναι και πιο ασήμαντα η απ'αυτά που δεν υπάρχουν καθόλου. Ότι όμως μαζί με τη μηδαμινότητα έχουν και πολύ κίνδυνο, είναι φανερό από εδώ.

Η μεγάλη μεταβολή στην ζωή του Ευτρόπιου

Γιατί ποιος έγινε ανώτερος απ'αυτόν (τόν Ευτρόπιο); Δεν ξεπέρασε στον πλούτο όλη την οικουμένη; Δεν ανέβηκε σ'αυτές τις κορυφές των αξιωμάτων; Δεν τον έτρεμαν και δεν τον φοβούνταν όλοι; Αλλά να, έγινε πιο άθλιος από τους φυλακισμένους και πιο αξιολύπητος από τους δούλους, και από τους φτωχούς που λειώνουν στην πείνα πιο φτωχός, βλέποντας κάθε ημέρα ξίφη ακονισμένα και βάραθρο και δήμιους και να τον οδηγούν για θάνατο. Και ούτε θυμάται αν κάποτε βρέθηκε στην ευχαρίστηση εκείνη, ούτε αισθάνεται και αυτήν ακόμα την ακτίνα του ήλιου, αλλά μέσα στο καταμεσήμερο, σαν σε σκοτεινότερη νύχτα, περικυκλωμένος καθώς είναι αυτός έχει τυφλωθεί. Ή καλύτερα όσο κι αν προσπαθήσουμε, δε θα μπορέσουμε να παραστήσουμε με τον λόγο το πάθημά του, που είναι φυσικό να παθαίνει αυτός, περιμένοντας κάθε ώρα να πεθάνει.

Αλλ'όμως τι χρειάζονται τα λόγια μου, αφού αυτός μας τα ζωγράφισε καθαρά σαν εικόνα; Γιατί την προηγούμενη ημέρα, όταν ήρθαν εναντίον του από τα βασιλικά ανάκτορα θέλοντας να τον σύρουν με τη βία και έτρεξε στα ιερά σκεύη, ήταν το πρόσωπό του, όπως και τώρα, όμοιο με πρόσωπο νεκρού, ενώ τα δόντια του χτυπούσαν, όλο το σώμα του ταραζόταν και έτρεμε, η φωνή του ήταν κομμένη, η γλώσσα του παραλυμένη, και είχε τέτοια εμφάνιση, όπως είναι φυσικό να έχει η πέτρινη (σκληρόκαρδη) ψυχή.

Θεραπεία και για τους «δικαιολογημένα» αγανακτούντες

Και τα λέγω αυτά όχι για να ψέξω ούτε να κατακρίνω τη συμφορά του, αλλά γιατί θέλω να μαλακώσω την καρδιά σας και να την παρακινήσω σε συμπάθεια και να την πείσω ν'αρκεσθεί στην τιμωρία που του έγινε. Επειδή λοιπόν υπάρχουν ανάμεσά μας πολλοί σκληροί, ώστε το ίδιο να κατηγορούν και μένα, ότι τον δέχθηκα στο άγιο βήμα, θέλοντας με τη διήγηση να μαλακώσω την αστοργία τους, διαπομπεύω τα παθήματά του. Πες μου, αγαπητέ, για ποιο λόγο αγανακτείς;

Η στάση της Εκκλησίας ως φιλόστοργης μητέρας

Γιατί, λέγει, κατέφυγε στην Εκκλησία αυτός που πάντοτε την πολέμησε. Γι' αυτό λοιπόν έπρεπε πιο πολύ να δοξάζεις το Θεό, γιατί τον άφησε να φθάσει σε τόσο μεγάλη ανάγκη, ώστε να μάθει και την δύναμη και την φιλανθρωπία της Εκκλησίας. Την δύναμη, από το ότι έπαθε τόση μεταβολή εξ αιτίας των πολέμων του εναντίον της, και την φιλανθρωπία, από το ότι η Εκκλησία, αν και πολεμήθηκε απ'αυτόν, προτείνει τώρα την ασπίδα της η τον δέχθηκε κάτω από τις πτέρυγές της και τον προστατεύει με κάθε ασφάλεια, χωρίς να του κρατήσει κακία για τίποτε από τα προηγούμενα, αλλά απλώνοντας τους κόλπους της σ'αυτόν με πολλή φιλοστοργία.

Γιατί πραγματικά αυτό είναι λαμπρότερο από κάθε τρόπαιο, αυτό είναι νίκη περιφανής, αυτό ελέγχει τους Έλληνες (ειδωλολάτρες), αυτό ντροπιάζει και τους

Ιουδαίους*, αυτό δείχνει το πρόσωπό της λαμπρό. Το ότι δηλαδή συλλαμβάνοντας τον εχθρό της αιχμάλωτο τον συμπαθεί και, ενώ όλοι τον άφησαν έρημο, μόνη σαν φιλόστοργη μητέρα τον έκρυψε κάτω από τα παραπετάσματά της και στάθηκε αντίθετη στη βασιλική οργή, στο θυμό του λαού και στο αφόρητο μίσος· αυτό είναι κόσμημα του θυσιαστήριου.

Θεραπεία και όχι έλεγχος

(Θα ρωτήσει αυτός που αντιδρά:) Ποιο κόσμημα; Το ότι ο μολυσμένος και πλεονέκτης και άρπαγας αγγίζει το θυσιαστήριο; (Η απάντηση είναι:) Μην τα λες αυτά, γιατί και η πόρνη άγγιξε τα πόδια του Χριστού, εκείνη που ήταν πάρα πολύ μολυσμένη και ακάθαρτη. Και δεν ήταν έγκλημα για τον Ιησού αυτό που έγινε, αλλά θαύμα και ύμνος μεγάλος. Γιατί η ακάθαρτη δεν έβλαπτε τον καθαρό, αλλά τη μολυσμένη πόρνη με το άγγιγμα ο καθαρός και αμόλυντος την έκανε καθαρή.

Πρότυπο ανεξικακίας

Μη λοιπόν κρατήσεις κακία, άνθρωπε. Είμαστε δούλοι εκείνου που σταυρωνόταν και έλεγε, «συγχώρησέ τους, γιατί δεν ξέρουν τι κάνουν» .

Αλλά κατάργησε (θα έλεγε κάποιος) το εδώ καταφύγιο με διάφορα διατάγματα και νόμους. Όμως να, με τα έργα έμαθε αυτό που έκαμε και πρώτος αυτός με όσα έκαμε κατάργησε το νόμο και έγινε θέατρο του κόσμου όλου και σιωπώντας φωνάζει από εδώ προς όλους συμβουλευοντάς τους: «μην κάνετε τέτοια, για να μην πάθετε τέτοια». Αναδείχθηκε διδάσκαλος με τη συμφορά του, και το θυσιαστήριο αφήνει μεγάλη λάμψη, η φαίνεται τώρα απ' αυτό περισσότερο φοβερό, από το ότι δηλαδή έχει δεμένο το λιοντάρι. Γιατί και στην βασιλική εικόνα γίνεται μεγάλο στόλισμα, όχι μόνο όταν ο βασιλιάς κάθεται στο θρόνο ντυμένος την πορφύρα και φορώντας το στέμμα, αλλά και όταν κάτω από το πόδι του βασιλιά υπάρχουν βάρβαροι με τα χέρια τους δεμένα πίσω και σκύβουν τα κεφάλια τους κάτω*.

Παράδειγμα για τον λαό

Και ότι δε χρειάζονται πειστικά λόγια, εσείς είστε μάρτυρες της προθυμίας και της συρροής του πλήθους εδώ. Γιατί πραγματικά είναι λαμπρό το εκκλησίασμά μας σήμερα και φαιδρή η συγκέντρωση, και όσο πλήθος είδα το άγιο Πάσχα συγκεντρωμένο εδώ, τόσο πολύ βλέπω και σήμερα. Και έτσι, αν και σιωπά (ο Ευτρόπιος), τους κάλεσε όλους, βγάζοντας με τα πράγματα πιο δυνατή φωνή από σάλπιγγα. Και αδειάσατε οι νεάνιδες τους θαλάμους σας και οι γυναίκες τους γυναικωνίτες και οι άνδρες την αγορά και όλοι τρέξατε εδώ, για να δείτε την ανθρώπινη φύση να ελέγχεται, και το πρόσκαιρο των βιοτικών πραγμάτων να αποκαλύπτεται, και το αναιδές και προκλητικό πρόσωπο, που χθες και πιο πριν έλαμπε ευτυχισμένο (γιατί αληθινά τέτοιο πράγμα είναι η επιτυχία από τις πλεονεξίες και φαίνεται πιο άσχημη από κάθε γριά που έχει ρυτίδες), να έχει καθαρίσει με την μεταβολή των πραγμάτων, σαν με σπόγγο, τα φτιασίδια και τις επιγραφές.

Η δύναμη της εξουσίας, αλλά και η δύναμη της συμφοράς

Τέτοια είναι η δύναμη της συμφοράς αυτής. Έκαμε τον χαρούμενο και τον ξακουστό να φαίνεται τώρα πιο ασήμαντος από όλους.

Παράδειγμα για τους πλούσιους

Και αν μπει μέσα ένας πλούσιος κερδίζει πολλά, γιατί βλέποντας να έχει πέσει από τόσο μεγάλη κορυφή αυτός που κινούσε την οικουμένη όλη, να είναι συνεσταλμένος, να έχει γίνει δειλότερος και από λαγό και από βάτραχο, και να είναι καρφωμένος χωρίς δεσμά στην κολόνα αυτή, και να περισφίγγεται αντί με αλυσίδα με το φόβο, και να φοβάται και να τρέμει, συγκρατεί την έξαψή του, ελαττώνει το φούσκωμά του και, αφού φιλοσοφήσει όσα πρέπει να φιλοσοφεί κανείς για τα ανθρώπινα, έτσι θα φύγει, μαθαίνοντας με τα πράγματα αυτά που με τα λόγια λένε οι Γραφές, ότι δηλαδή «κάθε άνθρωπος είναι σαν χορτάρι και κάθε δόξα ανθρώπου σαν το άνθος του χορταριού· το χορτάρι ξεράθηκε και το άνθος του έπεσε κάτω», και «γρήγορα σαν το χορτάρι θα ξεραθούν και σαν πράσινη χλόη γρήγορα θα πέσουν στο έδαφος», και «σαν καπνός οι ημέρες του», και όλα τα παρόμοια.

Παρηγοριά για τους αδυνάτους

Επίσης ο φτωχός αν μπει και δει το θέαμα αυτό, δεν εξευτελίζει τον εαυτό του, ούτε στενοχωριέται για τη φτώχεια του, αλλά και ευχαριστεί τη φτώχεια, γιατί του έγινε τόπος ασύλου και λιμάνι γαλήνιο και τείχος ασφαλισμένο. Και βλέποντας αυτά θα προτιμούσε πολλές φορές να παραμένει εκεί που βρίσκεται παρά, αφού λάβει για λίγο τα αξιώματα όλων, να κινδυνεύει ύστερα για τη δική του ζωή.

Ο σκοπός της ποιμαντικής του Ιεράρχη

Βλέπεις πως από το καταφύγιό του εδώ προέκυψε μεγάλο κέρδος και στους πλούσιους και στους φτωχούς και στους ταπεινούς και στους μεγάλους και στους δούλους και στους ελεύθερους; Βλέπεις πως ο καθένας, παίρνοντας φάρμακα, φεύγει από εδώ, θεραπευόμενος μόνο από το θέαμα αυτό; Άραγε μαλάκωσα το πάθος σας και απομάκρυνα την οργή σας; Άραγε έσβησα την απανθρωπιά; Άραγε σας έφερα σε συμπάθεια; Εγώ τουλάχιστο νομίζω πάρα πολύ, και το φανερώνουν τα πρόσωπά σας και οι πηγές των δακρύων.

Αφού λοιπόν η πέτρινη καρδιά σας έγινε χώμα βαθύ και γη εύφορη, εμπρός, αφού βλαστήσουμε και τον καρπό της ελεημοσύνης και αφού παρουσιάσουμε πλούσιο το στάχυ της συμπάθειας, ας προσπέσουμε στον αυτοκράτορα, ή καλύτερα ας παρακαλέσουμε το φιλόανθρωπο Θεό να μαλακώσει το θυμό του αυτοκράτορα και να κάμει απαλή την καρδιά του, ώστε να μας δώσει ολόκληρη τη χάρη*.

Η επίδραση του γεγονότος στον αυτοκράτορα. Ο αυτοκράτορας και η αγία τράπεζα

Και πραγματικά από την ημέρα εκείνη που αυτός κατέφυγε εδώ δεν έγινε μικρή η μεταβολή ως τώρα. Γιατί, όταν ο βασιλιάς έμαθε ότι έτρεξε στο άσυλο αυτό, μπροστά στους στρατιώτες που ήταν οργισμένοι για τα σφάλματά του και ζητούσαν να τον σφάξουν, έβγαλε μακρό λόγο, για να συγκρατήσει το θυμό των στρατιωτών και να ζητήσει όχι μόνο τα παραπτώματά του, αλλά και αν έκαμε κάποιο κατόρθωμα να το σκέπτονται και αυτό, ομολογώντας έτσι ευγνωμοσύνη για τα καλά που έκαμε και συγχωρώντας τον ως άνθρωπο για τα παραπτώματά του.

Επειδή όμως επέμεναν πάλι να εκδικηθούν για την προσβολή που έγινε στο βασιλιά, φωνάζοντας, πηδώντας, αναφέροντας το θάνατο και σείοντας τα δόρατα, ο βασιλιάς άφησε στην συνέχεια να τρέξουν πηγή τα δάκρυα από τα ημερότατα μάτια του και υπενθυμίζοντας την αγία τράπεζα, στην οποία αυτός κατέφυγε, έτσι σταμάτησε την οργή τους.

«Όσα θέλεις να κάνουν σε σένα, να κάνεις και σύ στους άλλους»

Αλλ'όμως κ μεις ας προσθέσουμε τα δικά μας. Γιατί για ποια συγγνώμη θα είστε άξιοι, αν, ενώ ο βασιλιάς που βρίστηκε δεν κρατάει κακία, εσείς που δεν πάθατε τίποτε τέτοιο δείξετε τόσο μεγάλη οργή; Και πώς εσείς όταν τελειώσει αυτή η σύναξη, θα αγγίξετε τα μυστήρια και θα πείτε την ευχή εκείνη, με την οποία μας προτρέπει να λέμε, «συγχώρησέ μας, όπως και μεις συγχωρούμε εκείνους που μας έχουν κάνει κακό», ζητώντας να τιμωρηθεί εκείνος που σας έκανε κακό*;

Η δικαιοσύνη και η αγάπη

Έκανε μεγάλες αδικίες και πρόσβαλε; Το παραδεχόμαστε και μεις. Όμως δεν είναι τώρα καιρός για δικαστήριο, αλλά για έλεος, ούτε για ευθύνες, αλλά για φιλανθρωπία, ούτε για ανάκριση, αλλά για συγχώρηση, ούτε για απόφαση και τιμωρία, αλλά για ευσπλαχνία και χάρη.

Προτροπή για συγχώρηση

Ας μην εξάπτεται λοιπόν κανείς, ούτε να δυσανασχετεί, αλλά μάλλον ας παρακαλέσουμε το φιλάνθρωπο Θεό να του δώσει προθεσμία ζωής και να τον σώσει από την απειλούμενη σφαγή, ώστε να απορρίψει τα αμαρτήματά του, και ας προσέλθουμε ολοι μαζί στο φιλάνθρωπο βασιλιά, παρακαλώντας τον για χάρη της Εκκλησίας, για χάρη του θυσιαστηρίου, να χαρίσει ένα άνδρα στην αγία τράπεζα.

Ο Θεός αγαπάει τον ελεήμονα και φιλάνθρωπο

Αν το κάνουμε αυτό, και ο ίδιος ο βασιλιάς θα το δεχτεί και ο Θεός πριν από το βασιλιά θα το επαινέσει και για τη φιλανθρωπία αυτή θα μας ανταποδώσει μεγάλη αμοιβή. Γιατί, όπως αποστρέφεται και μισεί τον σκληρό και απάνθρωπο, έτσι δέχεται και αγαπάει τον ελεήμονα και φιλάνθρωπο. Και αν λοιπόν αυτός είναι δίκαιος, του πλέκει λαμπρότερα τα στεφάνια, αν όμως είναι αμαρτωλός, παραβλέπει τα αμαρτήματά του, δίνοντάς του την αμοιβή αυτή για τη συμπάθεια που έδειξε προς το συνάνθρωπό του.

Το αντίκτυπο των καλών έργων

«Ευσπλαχνία», λέγει, «θέλω και όχι θυσία». Και παντού στις Γραφές τον βλέπεις να το ζητάει αυτό πάντοτε και να λέγει πως αυτή είναι συγχώρηση των αμαρτημάτων. Έτσι λοιπόν και μεις θα τον κάνουμε ευσπλαχνικό, έτσι θα διαλύσουμε τα δικά μας αμαρτήματα, έτσι θα στολίσουμε την Εκκλησία, έτσι και ο βασιλιάς ο φιλόανθρωπος θα μας επαινέσει, όπως είπα προηγουμένως, και όλος ο λαός θα μας χειροκροτήσει, και τα πέρατα της οικουμένης θα θαυμάσουν τη φιλανθρωπία και πραότητα της πόλης μας, και σε όλα τα μέρη της γης, όταν μάθουν αυτά που έγιναν, θα μας εγκωμιάσουν.

Ο αιχμάλωτος, ο δραπέτης, ο ικέτης. Πρόγρευση των μελλοντικών αγαθών

Για να απολαύσουμε λοιπόν τα τόσα αγαθά, ας προσέξουμε, ας παρακαλέσουμε, ας προσευχηθούμε, ας γλιτώσουμε από τον κίνδυνο τον αιχμάλωτο, το δραπέτη, τον ικέτη, για να επιτύχουμε και μεις τα μελλοντικά αγαθά, με τη χάρη και φιλανθρωπία του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, στον οποίο ανήκει η δόξα και η δύναμη, τώρα και πάντοτε και στους αιώνες των αιώνων των αιώνων. Αμήν.

* * *

Σημειώσεις:

* **«ματαιότης ματαιοτήτων, τα πάντα ματαιότης»:** Είναι λόγος του σοφού Σολομώντος στο βιβλίο Εκκλησιαστής της Παλαιάς Διαθήκης. Η Εκκλησία διδάσκει ότι όλα όσα έπλασε ο Θεός είναι «καλά λίαν», δεν είναι μάταια. Μάταια γίνονται όταν απολυτοποιούνται και όταν αυτονομούνται από τον Θεό που είναι η πηγή της ζωής, της αιωνιότητας, της αθανασίας.

* **...αυτό ντροπιάζει και τους Ιουδαίους:** Εννοεί ότι η εντολή της αγάπης προς όλους τους ανθρώπους ακόμη και προς τους εχθρούς μας υπερβαίνει την τιμωρητική εντολή που δόθηκε στην Παλαιά Διαθήκη: «οφθαλμόν αντί οφθαλμού και οδόντα αντί οδόντος»

* **Γιατί και στην βασιλική εικόνα γίνεται...:** Εδώ αντιπαραβάλλεται η δόξα του βασιλιά που οφείλεται στην κατανίκηση των εχθρών με την δύναμη των όπλων με την δόξα του Χριστού που οφείλεται στην νίκη της αγάπης και της συγχωρητικότητας.

* **...να μας δώσει ολόκληρη τη χάρη:** Δηλαδή, ο βασιλιάς όχι μόνον να μην σκοτώσει τον Ευτρόπιο, αλλά και να του δώσει χάρη, να τον αφήσει ελεύθερο.

* **Και πώς εσείς όταν τελειώσει αυτή η σύναξη...:** Οι Χριστιανοί έχουν εντολή από τον Χριστό, πριν την συμμετοχή τους στην θεία Λειτουργία να συγχωρούν όσους τους έχουν αδικήσει.